

Paula Perkiö

**TEKSTIEN TUOTTAMINEN
VARHAISKASVATUKSESSA.
MONILUKUTAIDON NÄKÖKULMA**

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Toukokuu 2021

TIIVISTELMÄ

Paula Perkiö: Tekstien tuottaminen varhaiskasvatuksessa. Monilukutaidon näkökulma
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma, varhaiskasvatuksen opettaja
Toukokuu 2021

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää monilukutaidon näkökulmasta lasten tekstien tuottamisen muotoja varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksessa tarkasteltiin, minkälaisia tekstejä lapset varhaiskasvatuksessa tuottavat ja miten varhaiskasvatuksen opettajat tekstien tuottamiseen ohjaavat. Lisäksi selvitettiin varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia monilukutaidon huomioimisesta opetuksessa. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostui monilukutaidon käsitteestä sekä monilukutaidon osaamiskokonaisuudesta varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselylomakkeella, joka kohdennettiin Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen opettajille. Kysely toteutettiin syksyllä 2020 ja siihen vastasi 46 varhaiskasvatuksen opettajaa. Tutkimus toteutettiin määrällisen ja laadullisen tutkimuksen yhdistelmänä. Kyselylomake sisälsi sekä suljettuja kysymyksiä että yhden avoimen kysymyksen. Suljettuja kysymyksiä analysoitiin määrällisesti ja kuvailtiin sekä graafisesti että sanallisesti. Avoimen kysymyksen vastauksia analysoitiin sisällönanalyysiä käyttämällä.

Tulosten mukaan monilukutaito oli käsitteenä tuttu suurelle osalle vastaajista. Monilukutaidon käsite koettiin monitahoiseksi ja tämä aiheutti epävarmuutta osalla vastaajista. Tutkimuksessa selvisi, että lasten kanssa tuotetaan erilaisia tekstejä. Varhaiskasvatuksessa lasten kanssa tuotettiin eniten kuvataidetta, mutta myös valokuvia, käsitöitä ja musiikkiesityksiä tuotettiin paljon. Varhaiskasvatuksen opettajat kannustavat lapsia tuottamaan erilaisia viestejä ja harjoittelevat lasten kanssa monipuolisesti erilaisia tapoja käyttää kieltä.

Avoimen kysymyksen avulla selvitettiin, miten varhaiskasvatuksen opettajat ovat ottaneet monilukutaidon huomioon opetuksessa. Vastausten pohjalta muodostui neljä erilaista kategoriaa. Osa koki monilukutaidon käsitteen niin laajaksi ja monisyiseksi, että sen perimmäinen merkitys jäi epäselväksi. Toiminnan sisällön kuvailijat toteuttivat monipuolista toimintaa lasten kanssa, korostivat vuorovaikutusta sekä aikuisen roolia monilukutaidon suhteen mahdollistajana. Toiminnan pedagogiikan kuvailijat avasivat pedagogisia ratkaisuja ja toiminnan rikastuttamista. Halu kehittää itseään kategoriassa esille nousi tarve pitää tiedot ajan tasalla ja halua hankkia lisäkoulutusta tarvittaessa.

Avainsanat: monilukutaito, lukutaito, laaja tekstikäsitys, multimodaaliset tekstit, varhaiskasvatus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	MONILUKUTAITO	6
2.1	Muuttuva lukutaito	6
2.2	Monilukutaidon määrittelyminen	7
2.3	Monilukutaito osana laaja-alaisen osaamisen kokonaisuutta	8
2.4	Tekstien tuottaminen.....	8
2.5	Monilukutaidon pedagogiikka.....	11
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	13
3.1	Tutkimustehtävä.....	13
3.2	Aineisto	14
3.3	Aineiston analyysi	16
4	TUTKIMUKSEN TULOKSET	17
4.1	Monilukutaidon käsite	17
4.2	Monilukutaito opetuksessa.....	17
4.3	Lasten kanssa tuotetut tekstit	18
4.4	Tekstien tuottamisessa käytetyt välineet	20
4.5	Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia monilukutaidon käyttämisestä opetuksessa	21
5	POHDINTA	24
	LÄHTEET	27
	LIITTEET	31

KUVIOT

KUVIO 1. KYSELYYN VASTANNEIDEN KOULUTUS, JOLLA HE TÄMÄNHETKISTÄ TYÖTÄÄN TEKEVÄT (N=46)	14
KUVIO 2. MINKÄ IKÄISTEN LASTEN KANSSA KYSELYYN VASTANNEET TYÖSKENTELEVÄT TÄLLÄ HETKELLÄ. TULOKSET ON ILMOITETTU PROSENTTEINA . 15	
KUVIO 3. VASTAAJIEN NÄKEMYKSET SIITÄ, MITEN VÄITTÄMÄT SOPIVAT HEIDÄN TYÖHÖNSÄ/OPETUKSEENSA. TULOKSET ILMOITETTU PROSENTTEINA	18
KUVIO 4. LASTEN KANSSA TUOTETTUJA TEKSTEJÄ. ENITEN TUOTETUT TEKSTIT OVAT KUVIOSSA ALIMMAISENA	19
KUVIO 5. TEKSTIEN TUOTTAMISESSA KÄYTETTYJÄ VÄLINEITÄ. KUVIO ON JÄRJESTETTY SITEN, ETTÄ MELKO TAI ERITTÄIN PALJON -PROSENTTIOSUUKSIEN MUKAAN ENITEN KÄYTETYT VÄLINEET OVAT ALIMPANA	20
KUVIO 6. AVOIMEN KYSYMYKSEN ”KERRO LOPUKSI OMIN SANAIN, MITEN OLET OTTANUT MONILUKUTAIDON HUOMIOON OPETUKSESSASI?” PERUSTEELLA MUODOSTUNEET MONILUKUTAIDON KATEGORIAT (N=21)	21

1 JOHDANTO

Lapset elävät muuttuvan ja moniulotteisen viestinnän keskellä. Lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa tarvitaan monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista osaamista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet [Vasu], 2018). Monilukutaidon kehittyminen tukee lasten kasvua aktiivisiksi toimijoiksi sekä parantaa lasten osallisuutta. Varhaiskasvatuksella on tärkeä tehtävä olla tukemassa näiden taitojen kehittymistä.

Monilukutaito nostettiin uutena käsitteenä opetussuunnitelmiin 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (EOPS, 2014) ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Vasu, 2018) määrittelevät monilukutaidon erilaisten viestien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taidoksi, jonka avulla lapset opettelevat monimuotoisten kulttuuristen viestinnän muotojen ymmärtämistä sekä rakentavat identiteettiään. Kansainvälisissä keskusteluissa monilukutaito nähdään pedagogisina lähestymistapoina, joilla pyritään vastaamaan sosiokulttuurisen moninaisuuden ja multimodaalisen viestinnän vaateisiin (Palsa & Ruokamo, 2015). Opetussuunnitelmissa monilukutaito on yksi laaja-alaisen osaamisen osa-alue. Mustolan ja Koivulan (2017) mukaan yhteiskunnan aktiivisena jäsenenä toimiminen edellyttää taitoa arvioida, tulkita ja tuottaa tekstejä sekä suhtautua niihin kriittisesti.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää monilukutaitoon liittyvän tekstien tuottamisen toteuttamista varhaiskasvatuksessa. Monilukutaitoa on tutkittu kansainvälisesti paljon, mutta Suomessa varhaiskasvatukseen kohdistettua tutkimusta on vielä vähän. Tämän tutkimuksen taustalla oli pohdinta siitä, mitä kaikkea monilukutaitoon liittyvä tekstien tuottaminen voi varhaiskasvatuksessa olla ja miten se varhaiskasvatuksen opettajan työssä näkyy. Monilukutaito on monitahoinen käsite ja tämän vuoksi on tärkeää, että käsitettä avattaisiin myös varhaiskasvatuksen opettajien näkökulmasta. Luokanopettajille on hiljattain toteutettu laajempi monilukutaitoon ja tekstien

tuottamiseen liittyvä tutkimus. Luokanopettajille toteutetussa tutkimuksessa todettiin, että monilukutaidon opetuksessa on suurta vaihtelua ja käsitteen monitahoisuutta kuvaavat opettajien erilaiset käsitykset monilukutaidosta (Kulju, Kupiainen & Pienimäki 2020). Varhaiskasvatuksen opettajien näkökulmasta toteutetulle tutkimukselle olisi tarvetta.

Tutkielman teoriaosuudessa määritellään monilukutaidon käsitettä ja sen opettamisen mahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa. Tämän jälkeen kuvaillaan tutkimuksen toteutuksen vaiheita, esitellään tuloksia ja lopuksi pohditaan tuloksista tehtyjä johtopäätöksiä.

2 MONILUKUTAITO

Tässä luvussa määritellään ensin lukutaitoa, monilukutaidon käsitettä sekä monilukutaitoa osana laaja-alaista osaamista. Sen jälkeen avataan tekstien tuottamista ja monilukutaidon pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Tässä tutkimuksessa esiopetus nähdään osana varhaiskasvatusta.

2.1 *Muuttuva lukutaito*

Eri aikakausina luku- ja kirjoitustaidon määritelmät ovat vaihdelleet. Merisuo-Stormin (2010) mukaan englanninkielisellä käsitteellä *”literacy”* tarkoitetaan sekä luku- että kirjoitustaitoa, mutta Suomessa puhutaan usein yleisesti lukutaidosta. Lukutaito käsite viittaa suomen kielessä ensisijaisesti tekstin vastaanottamiseen ja lukemisen käytäntöihin (Luukka, 2013). Nyt monilukutaidon myötä käsite on laajentunut ja se sisältää vahvasti myös tuottamisen näkökulman.

Luku- ja kirjoitustaidon oppiminen on pitkä kehitysprosessi. Merisuo-Stormin (2010) mukaan lapsi omaksuu kehitysprosessin aikana lukutaidon oppimiseen tarvittavia tietoja ja taitoja, joiden kehittymistä tukee rikas kielellinen ympäristö, jossa lapselle luetaan, hänen kanssaan keskustellaan ja hänellä on mahdollisuus nähdä kirjoitettua tekstiä. Kielellisesti rikkaassa ympäristössä aktiivinen sanojen ja tekstien tutkiminen taitavampien lasten ja aikuisten kanssa johtaa hiljalleen luku- ja kirjoitustaidon oppimiseen (Lerikkanen, 2006).

Yhteiskunnalliset ja kulttuuriset muutokset elinympäristössämme ovat haastaneet perinteisen luku- ja kirjoitustaidon, jonka myötä käsitys lukutaidosta on laajentunut. Mustolan ja Koivulan (2017) mukaan toimintaympäristömme on monimediaistunut eli tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen käytetyt välineet ja ympäristöt ovat muuttuneet. Nyky-yhteiskunnassa perinteinen lukutaito ei enää riitä tekstien lukemiseen, vaan on tarvetta osata käsitellä erilaisia ja erilaisilla välineillä tuotettuja tekstejä. Monilukutaidon voidaan ajatella olevan tämän hetken ja tulevaisuuden lukutaito (Kumpulainen ym., 2018), mutta

monilukutaitoon sisältyy myös perinteisten lukutaitojen sekä niihin liittyvien kulttuurien ylläpitämistä ja säilyttämistä (Mertala, 2017).

2.2 Monilukutaidon määrittelemine

Monilukutaitoa voidaan määritellä monesta eri näkökulmasta ja sitä on kuvailtu eräänlaisena sateenvarjo -käsitteenä, joka kätkee alle monenlaiset arjen taidot. Sekä Varhaiskasvatussuunnitelmassa (2018) että Esiopetussuunnitelmassa (2014) monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkitsemisen ja tuottamisen taitoja. Monilukutaito liitetään vahvasti ajattelun ja oppimisen taitoihin, joka rakentaa pohjaa muulle oppimiselle. Luukka (2013) määrittelee monilukutaidon tekstien kanssa toimimisen taidoksi sekä erilaisissa tilanteissa että erilaisia tekstejä varten. Hän jatkaa, että monilukutaito on kykyä muokata, tuottaa, esittää, hankkia ja arvioida eri muodoissa olevaa tietoa hyödyntäen erilaisia välineitä. Varhaiskasvatuksessa lapsia kannustetaan erilaisten tekstien tutkimiseen, käyttämiseen ja tuottamiseen, joiden avulla opetellaan vuorovaikutusta ja ilmaisua (Kts. EOPS 2014; Vasu 2018).

Monilukutaidon käsitteen esikuvana on toiminut monin eri tavoin alan kirjallisuudessa määritelty englanninkielinen termi "multiliteracies". Näitä määritelmiä yhdistää monilukutaidon ymmärtäminen mukautuvana toimintana erilaisten tekstien kanssa vaihtuvissa, myös teknologisesti tuetuissa ympäristöissä (Luukka, 2019). Monilukutaitoiseksi kasvaminen on koko elämän mittainen prosessi, jonka tulokset näkyvät taitona tuottaa ja tulkita tarkoituksenmukaisesti monenlaisia tekstejä (Luukka, 2013). Monilukutaidon kehittyminen vahvistaa lapsen osallisuutta (Vasu, 2018).

Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle (EOPS, 2014). Monilukutaito liitetään sekä ajattelun että viestinnän taitoihin, joissa keskeistä on kyky hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Tärkeää on ottaa huomioon tietojen ja taitojen käyttäminen tarkoituksenmukaisella tavalla.

2.3 Monilukutaito osana laaja-alaisen osaamisen kokonaisuutta

Vasu (2018) perustuu oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät ja oppivat vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja lähiympäristönsä kanssa. Vasussa (2018) oppimista kuvaillaan kokonaisvaltaiseksi, kaikkialla tapahtuvaksi toiminnaksi, jossa yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta ja tunteet. Myös aistihavainnot, keholliset kokemukset sekä kieli ja ajattelu ovat osa oppimista. Lasten aiemmat kokemukset, heidän osaamisensa ja mielenkiinnon kohteensa toimivat varhaiskasvatussuunnitelman (2018) mukaan oppimisen lähtökohtana. Monilukutaito läpäisee kaikki kokonaisuudet.

Laaja-alainen osaaminen ja sen tavoitteet sisältyvät sekä Vasuun (2018) että EOPSiin (2014). Monilukutaito on yksi laaja-alaisen osaamisen osa-alue molemmissa suunnitelmissa. Laaja-alainen osaaminen on kokonaisuus, jossa yhdistyy tiedot, taidot, arvot, asenteet ja tahto sekä kyky käyttää osaamista tilanteen edellyttämällä tavalla (Vasu, 2018). Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työelämässä ja aktiivisena kansalaisena toimiminen edellyttävät muuttuvassa maailmassa laaja-alaista osaamista. Monilukutaito läpäisee kaikki laaja-alaisen osaamisen kokonaisuudet ja tavoitteet ovat kietoutuneet erilaisiin sisältöihin. Vasun (2018) mukaan laaja-alaisen osaamisen perusta luodaan varhaiskasvatuksessa, josta sitä jatkumona vahvistetaan sekä esi- että perusopetuksessa opetussuunnitelmien pohjalta.

Monilukutaitoon liittyy vahvasti se, että lasten kanssa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin, joiden avulla lapset pääsevät kokeilemaan ja tuottamaan sisältöjä itse sekä yhdessä toisten lasten kanssa (EOPS, 2014). Tieto- ja viestintäteknologiaa käyttämällä edistetään lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä kehittyvää lukutaitoa. Kasvattajien tehtävänä on ohjata ja opettaa lapsia tieto- ja viestintäteknologian monipuoliseen ja turvalliseen käyttämiseen (Vasu, 2018).

2.4 Tekstien tuottaminen

Teksti saatetaan mieltää joksikin konkreettisesti kirjoitetuksi, mutta sillä voidaan tarkoittaa myös monia muita erilaisia tekstejä. Puhutut ja kirjoitetut sekä kuvalliset, äänelliset ja graafiset tekstit lukeutuvat tekstin käsitteeseen (Kupiainen

ym., 2015). Voidaan puhua myös multimodaalisista teksteistä, joissa tekstit voivat koostua kirjoituksen lisäksi kuvista, äänistä, videoista tai muista merkityksiä välittävistä tekijöistä ja niissä yhdistyy useamman eri aistikanavan käyttäminen (Kallionpää, 2014). Teksti voi siis olla puhuttua ja kirjoitettua, piirrettyä ja laulettua, mutta se voi muodostua myös erilaisista symboleista sekä merkeistä (Sintonen & Kumpulainen, 2017). Monilukutaitoon liittyy vahvasti laaja tekstikäsitys, jonka mukaan tekstit eivät ole pelkästään kirjoitettuja, vaan tekstit voivat olla myös puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia (Vasu, 2018). Tekstin käsitettä on määritellyt Kress (2003) semiotiikan teorian kautta, jonka mukaan mikä tahansa merkeistä koostettu kokonaisuus muodostaa tekstin. Semiotiikan teorian mukaan teksti voi periaatteessa olla mitä tahansa, millä merkityksiä voidaan välittää (Mertala, 2017).

Laaja tekstikäsitys sisältää tiedon tuottamisen ja esittämisen sanallisten, kuvallisten ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla (Harmanen & Hartikainen, 2019; Räsänen, 2019). Laajan tekstikäsitteen kautta opitaan lukemaan ja tulkitsemaan muutakin kuin kirjoitettua tekstiä (Mustola & Koivula, 2017). Mustolan ja Koivulan (2017) mukaan monilukutaitoa voidaan opetella myös lasten kanssa, joilla ei kirjoitetun tekstin lukutaitoa vielä ole, koska monilukutaitoinen lukija pystyy tulkitsemaan monenlaisia tekstejä ja viestejä, esimerkiksi kuvakirjoja, liikennemerkkejä, emojiä tai vaikka kehonkieltä. Vasun (2018) mukaan lapselle tulee tarjota mahdollisuuksia sekä yksin että yhdessä muiden lasten kanssa kokeilla ja tuottaa sisältöä tieto- ja viestintäteknologiaa apuna käyttäen. Tämä edistää lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä lukutaidon kehittymistä.

Monilukutaitoon liittyy tekstien lukeminen ja tulkitseminen, mutta olennaisesti myös tekstien tuottaminen (Mustola & Koivula, 2017). Mursulan ja Tiaisen (2020) mukaan tuottamisen taidoiksi ymmärretään puhuminen ja kirjoittaminen, jolloin lapsi voi kertoa omia tarinoitaan esimerkiksi vapaasti kertomalla tai saduttamalla ja kirjoittamista harjoittelemalla. Varhaiskasvatuksessa lasten kanssa kirjoittamisen harjoittelu on leikkikirjoittamista, jossa riimustelut, kirjainmuodot ja niiden yhdisteleminen harjaannuttavat alkavia kirjoittamisen taitoja. Lasten tulee saada harjoitella jatkuvasti omaa luovaa tuottamista, jossa omat ajatukset muotoutuvat tekstiksi ja aikuisen tehtävä on kirjata niitä tarvittaessa ylös (Mäkihonko, 2006).

Tuottamisen näkökulmaa voidaan lähestyä myös laajan tekstikäsitteilyn kautta, jolloin lapsen tuottama teksti näyttäytyy laajemmin kuin kirjoitettuna tai puhuttuna. Laajan tekstikäsitteilyn kautta tekstien tuottaminen sisältää monenlaiset toiminnot varhaiskasvatuksessa. Monilukutaito kehittyy musiikkia tuottamalla improvisoiden, leikkien ja kokeillen (Poikela, 2020). Kupiainen ja Sintonen (2009) avaavat digitaalisen tarinankerronnan menetelmää, joissa satuja ja tarinoita tuottamalla yhdistetään ääntä ja kuvaa digitaaliseksi esitykseksi.

Kirjallisuus tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Jo pienet lapset oppivat ensimmäisistä kuvakirjoistaan kerrontaan liittyviä perusasioita, kuten kertomuksen ajankäyttöä ja tilan käsitettä sekä tarinan rakennetta (Aerila & Sarmavuori, 2010). Saduista ja tarinoista lapset saavat ideoita leikkeihinsä, samaistuvat ja eläytyvät tarinaan ja näin kehittävät mielikuvitustaan. Sadutus on varhaiskasvatuksessakin käytetty menetelmä, jonka avulla lapset avaavat ajatuksiaan tarinaksi. Karlssonin (2014) mukaan sadutuksessa aikuisen tehtävänä on sanatarkasti kirjata lapsen tai lapsiryhmän kertomus, mutta sadutusmenetelmää voidaan soveltaa kertomisen ja leikin lisäksi erilaisiin ilmaisutapoihin, jolloin luodaan liikettä, draamaa, kuvia tai vaikka musiikkia.

Leikinomaisuuden avulla lapsi pääsee itse aktiivisesti kirjoittamaan ja lukemaan jotakin omaa tarkoitustaan varten, jolloin tekemisellä on vahva funktio ja merkitys lapselle (Lerikkanen, 2006). Lapsen osallisuus ja aktiivisuus korostuu dialogisessa lukemisessa, jolloin aikuinen ja lapsi yhdessä tutustuvat kirjaan ja sen tarinaan (Merisuo-Storm, 2010). Alussa lasten kanssa yhdessä keskustellaan mitä tarinassa tapahtuu, lapset pääsevät itse kertojiksi ja tarinan työstämistä voidaan jatkaa myöhemmin kädentaitojen, leikkien tai vaikka näytelmien muodossa.

Monilukutaidon näkökulmasta taidekasvatus näyttäytyy vahvasti lasten tuottamissa teksteissä. Lasten oma kulttuuri tarjoaa mahdollisuuksia lapsille päästä itse tuottamaan ja jakamaan kulttuuriaan oman vertaisryhmänsä kanssa vuorovaikutuksessa (Pääjoki, 2011; Ruokonen & Rusanen, 2009; Rusanen ym., 2014). Taiteellisen toiminnan kautta lapsi pääsee ilmaisemaan omaa sisäistä maailmaansa ja jakamaan kokemuksia toisten kanssa (Pääjoki, 2011). Taide tarjoaa kielen, jonka avulla lapsi voi kertoa itselle merkityksellisistä asioista ja ilmaista kokemuksiaan, esimerkiksi lauluina, leikkeinä, käsitöinä, kuvallisina ja

liikunnallisina esityksinä, suullisena kerrontana tai omaehtoisena rakenteluna (Ruokonen & Rusanen, 2009). Ruokosen ja Rusanen (2009) mukaan eri taito- ja taideaineet kulkevat rinnakkain samaan suuntaan, mutta eri polkuja pitkin ja taiteen avulla voidaan kokonaisvaltaisesti opetella monenlaisia asioita.

2.5 Monilukutaidon pedagogiikka

Monilukutaito on alun perin New London Group -tutkijaryhmän vuonna 1996 kehittämä ”multiliteracies” käsite, jonka avulla kuvattiin monilukutaitojen pedagogista käsitystä yhteiskunnan tarpeisiin vedoten (The New London Group, 1996). Monilukutaidon pedagogiikassa oppilaan kielelliset ja kulttuuriset lähtökohdat nähdään voimavaroina opetuksessa sekä lapsen yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja aktiivinen toimijuus ovat keskeisiä tekijöitä (Kulju, Kupiainen & Jyrkiäinen, 2018). Uuden tiedon ja kokemuksen prosessoimisessa keskiössä on oppijan oman kokemusmaailma (Kupiainen, 2019). Pedagogiikan tarkoituksena on erilaisten kulttuurien, ihmisten ja tekstien kohdatessa edistää moninaisuuden ymmärtämistä, osallistumista ja uuden luomista (Sintonen & Kumpulainen, 2017). Monilukutaidon pedagogiikkaa kuvastaa toiminnallisuus, yhteisöllisyys ja vaikuttavuus, joiden avulla mahdollistuu oppijoiden osallisuus ja erilaiset oppimisen tavat (Kupiainen, 2019).

Sintosen ja Kupiaisen (2017) mukaan monilukutaidon kehittäminen on osa varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa ja laadukkaalla pedagogisella toiminnalla vahvistetaan lasten monilukutaidon kehittymistä sekä laaja-alaista osaamista. Laadukas pedagogiikka edellyttää, että pohditaan, miten oppimisympäristöjä käytetään ja miten lasten oppimista sekä hyvinvointia tuetaan. Monilukutaidon pedagogiikan tarkoituksena on ohjata opettajaa pohtimaan, keitä hänen oppilaansa ovat ja minkälaiset lukutaidot ovat juuri heille merkityksellisiä (Mertala, 2018). Monilukutaito voidaan nähdä muutoksena varhaiskasvatuksen pedagogiikassa, mutta myös uudenlaisen toimintakulttuurin omaksumisena, kuten Mustola ja Koivula (2017) esittävät. Keskeistä on sisältöjen hallinnasta siirtyminen toiminnan ja käytäntöjen harjaannuttamiseen sekä yksin oppimisesta yhteistoiminnalliseen oppimiseen (Luukka, 2013; Sintonen & Kumpulainen, 2017). Yhteistoiminnallisessa oppimisessä lapset opettajan ohjaamana rakentavat yhteistä ymmärrystä opittavasta asiasta, sitoutuvat yhteiseen

tavoitteeseen ja saavat tilaisuuden sosiaalisten taitojen harjoitteluun (Jyrkiäinen & Koskinen-Sinisalo, 2015). Lapset itse voidaan valtuuttaa uuden tiedon tuottajiksi sosiaalisesti rakentuneessa kulttuurissa (Vartiainen & Kumpulainen, 2019). Uudenlaisen pedagogiikan käyttäminen ja lasten luovan prosessin hyödyntäminen eivät poista aikuisen tärkeää roolia olla läsnä avustamassa, tukemassa ja opettamassa (Mustola & Koivula, 2017).

Mustolan ja Koivulan (2017) mukaan varhaiskasvatuksessa pyritään takaamaan lapsille tasa-arvoiset mahdollisuudet kasvaa ja kehittyä monilukutaitoisiksi yhdessä kasvattajien kanssa. Pedagogiikalla pyritään edistämään moninaisuuden ymmärtämistä, osallistumista ja uuden luomista erilaisten kulttuurien, ihmisten ja tekstien kohdatessa. Monilukutaito voidaan nähdä ihmisenä olemisen ja elämisen taidoksi yhä moninaisemmassa maailmassa (Kumpulainen ym., 2018). Monilukutaidon pedagogiikka yhdistyy ilmaisun muotoihin ja oppijan aktiivinen toimijuus mahdollistuu monin eri tavoin. Taiteellinen kokeminen voi olla monenlaista toimintaa, esimerkiksi kuvallista, musiikillista, tanssillista tai draamallista. Myös kädentaidot ja lasten kirjallisuus ovat osa taiteellista kokemista (Niinistö ym., 2006). Taide synnyttää erilaisia aistikokemuksia ja lapsella on mahdollisuus käyttää mielikuvitustaan ja kehittää ilmaisutaitoaan (Niinistö ym., 2006).

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa käsitellään tutkimuksen toteutusta, esitellään tutkimustehtävä sekä siihen liittyvät tutkimuskysymykset. Lopuksi avataan aineistoa ja sen analysointia. Tutkimus toteutettiin määrällisen ja laadullisen tutkimuksen yhdistelmänä. Aineisto kerättiin kyselylomakkeella, joka sisälsi sekä suljettuja kysymyksiä että yhden avoimen kysymyksen.

3.1 *Tutkimustehtävä*

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää lasten tekstien tuottamisen muotoja varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksessa tarkastellaan varhaiskasvatuksen opettajien käsityksiä monilukutaitoon liittyvästä tekstien tuottamisesta varhaiskasvatuksessa. Tässä tutkimuksessa kuvataan sitä, minkälaisia tekstejä lasten kanssa varhaiskasvatuksessa tuotetaan ja miten heitä tekstien tuottamiseen ohjataan. Aihe on kiinnostava ja laaja, koska monilukutaitoon liittyvä laaja tekstikäsitys kattaa mittavan kirjon erilaisia tekstejä. Tuotetut tekstit saattavat olla siis paljon muutakin kuin kirjoitettuja. Tutkimusaihetta lähestytään seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

Minkälaisia tekstejä lapset varhaiskasvatuksessa tuottavat?

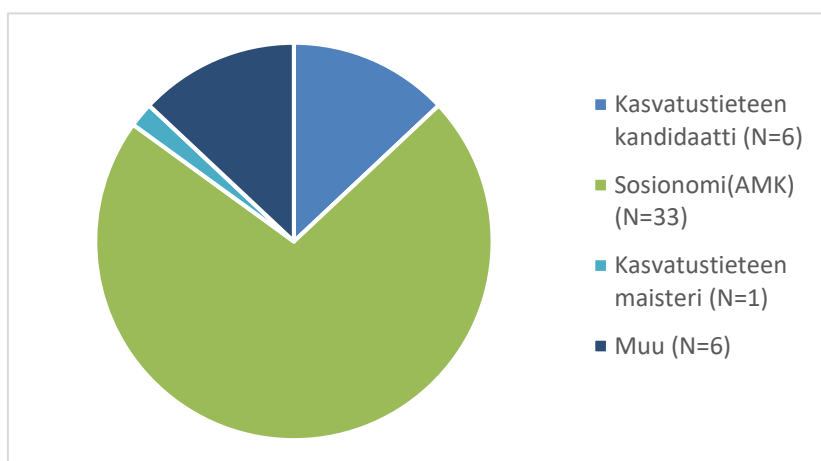
Miten varhaiskasvatuksen opettajat tekstien tuottamiseen ohjaavat?

Miten varhaiskasvatuksen opettajat käsittävät monilukutaidon?

Tutkimuskysymysten avulla pyritään selvittämään minkälaisia tekstejä lapset yhdessä opettajien ja muiden lasten kanssa tuottavat ja miten erilaisia tekstejä hyödynnetään. Vasun (2018) mukaan lapsia tulee innostaa tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan tekstejä monipuolisissa oppimisympäristöissä, myös digitaalisissa. Tässä tutkimuksessa pyritään selvittämään myös tekstien tuottamisessa hyödynnettyjä välineitä.

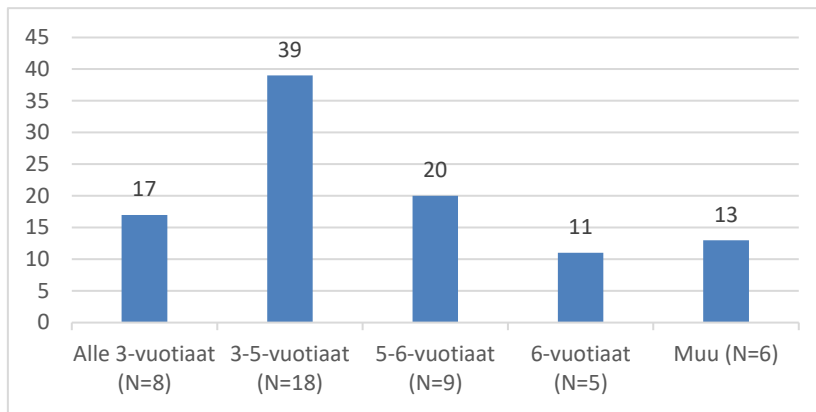
3.2 Aineisto

Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselylomakkeella, joka kohdennettiin Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksessa työskenteleville varhaiskasvatuksen opettajille. Tutkimuslupa haettiin ja myönnettiin ennen tutkimuksen aloittamista. Kyselylomake tehtiin digitaalisella Forms-alustalla, joka välitettiin sähköpostitse päiväkodin johtajien kautta yksiköiden varhaiskasvatuksen opettajille. Aineiston keruussa hyödynnettiin jo olemassa olevia rakenteita, jolloin samalla kerralla tavoitettiin useita koehenkilöitä (Valli, 2015). Kysely oli avoinna kahden viikon ajan, 22.10.-5.11.2020. Tutkimukseen osallistui kaiken kaikkiaan 46 (N=46) varhaiskasvatuksen opettajaa, joista kaikki olivat naisia. Vastaajien keski-ikä oli 37 vuotta ja työkokemusta heillä oli keskimäärin 10 vuotta. Vastaajien tämänhetkistä työtä vastaavaa koulutusta voi tarkastella kuviossa 1. Muun koulutuksen osioon kuuluvat lastentarhanopettajat.

Kuvio 1. Kyselyyn vastanneiden koulutus, jolla he tämänhetkistä työtään tekevät (N=46)

Kuviossa 2. on tarkasteltu minkä ikäisten lasten kanssa vastaajat työskentelivät vastaushetkellä. Kyselyyn vastanneista 26 prosenttia (N=12) työskenteli tällä hetkellä esiopetusikäisten lasten kanssa ja enemmistö vastaajista (N=18) 3-5 -vuotiaiden lasten ryhmässä. Muu (N=6) osioon kuuluvat erilaisissa sisarusryhmissä työskentelevät tai ryhmää vaihtavat varhaiskasvatuksen opettajat.

Kuvio 2. Minkä ikäisten lasten kanssa kyselyyn vastanneet työskentelevät tällä hetkellä. Tulokset on ilmoitettu prosentteina

Tutkimuksessa mittarina toimi kysely, jonka rakentamisen edellytyksenä oli tutkittavan asiakokonaisuuden, keskeisten käsitteiden ja kohderyhmän tunteminen (Vilka, 2007). Tutkimuksen aineistona toimivan kyselyn laatimisessa lähtökohtana toimi aikaisempi tutkimustieto aiheesta sekä monilukutaidon osaamiskokonaisuus varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmissa. Tarkastelemalla ja tekemällä tulkintoja monilukutaidon määrittelemisestä em. suunnitelmissa kysely sai lopullisen muotonsa. Kanasen (2011) mukaan kvantitatiivinen tutkimus edellyttää tutkittavaan ilmiöön liittyvien tekijöiden, parametrien ja muuttujien tuntemista. Ennen mittausten suorittamista tarvitaan tietoa siitä, mitä ollaan mittaamassa. Tässä tutkimuksessa menetelmänä on kysely ja siihen tarkasti valitut kysymykset. Suljetuissa kysymyksissä vastaajille on määriteltä ennalta vastausvaihtoehdot, kun taas avoimessa kysymyksessä vastaajaa pyydetään vastaamaan omin sanoin.

Kysely, joka varhaiskasvatuksen opettajille välitettiin, sisälsi yhteensä 11 kysymystä. Ensimmäisillä seitsemällä kysymyksellä kerättiin taustatietoja. Kolme seuraavaa kysymystä koskivat tekstien tuottamisen ja käytettyjen välineiden näkökulmaa sekä omaa työtä ja opetusta koskevia näkemyksiä. Viimeinen kysymys oli avoin ja siinä vastaajat saivat omin sanoin kertoa, miten ovat monilukutaidon ottaneet huomioon opetuksessaan.

3.3 Aineiston analyysi

Määrällisessä tutkimuksessa valitaan tutkittavasta aiheesta tietoa antava analyysimenetelmä (Vilkkä, 2006). Kyselylomake tehtiin digitaalisella Forms-alustalla, joka antaa tutkijalle valmiita havaintomatriiseja ja kuvioita analysoitavaksi. Tämä helpottaa tutkijan aineiston käsittelemistä. Määrälliselle tutkimukselle tyypillistä on, että tutkimusaineistoa kuvataan ja havainnollistetaan numeerisesti, graafisesti ja sanallisesti (Vilkkä, 2006). Tässä tutkimuksessa aineistona toimivan kyselyn suljettuja kysymyksiä analysoitiin määrällisesti ja tuloksia kuvailtiin sekä graafisesti että sanallisesti.

Avoimen kysymyksen *Kerro lopuksi omin sanoin, miten olet ottanut monilukutaidon huomioon opetuksessasi* analysoimisessa, käytettiin sisällönanalyysia. Aineiston analysoiminen aloitettiin teemoittelemalla vastauksista nousevia ajatuksia. Tämän jälkeen teemojen pohjalta tehtiin yleistyksiä eli poimittiin keskeisiä asioita. Tätä voidaan kutsua tyypittelyksi, joka on laadullisen yksi analyysin perusmenetelmistä. Tyypittelyn avulla aineisto ryhmitellään tyypeiksi, joita yhdistää samankaltaiset ominaisuudet. Näistä tyypeistä voidaan muodostaa jonkinlaiset yleistykset eli tyyppiesimerkit (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Avoimeen kysymykseen vastasi 21 (N=21) varhaiskasvatuksen opettajaa. Näiden vastausten pohjalta muodostui sisällönanalyysin avulla neljä kategoriaa.

4 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa esitellään tutkimuksessa esille nousseita tuloksia. Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata varhaiskasvatuksen opettajien käsityksiä ja kokemuksia monilukutaidosta ja sen opettamisesta sekä avata tuotettuja tekstejä ja tekstien tuottamiseen käytettyjä välineitä varhaiskasvatuksessa.

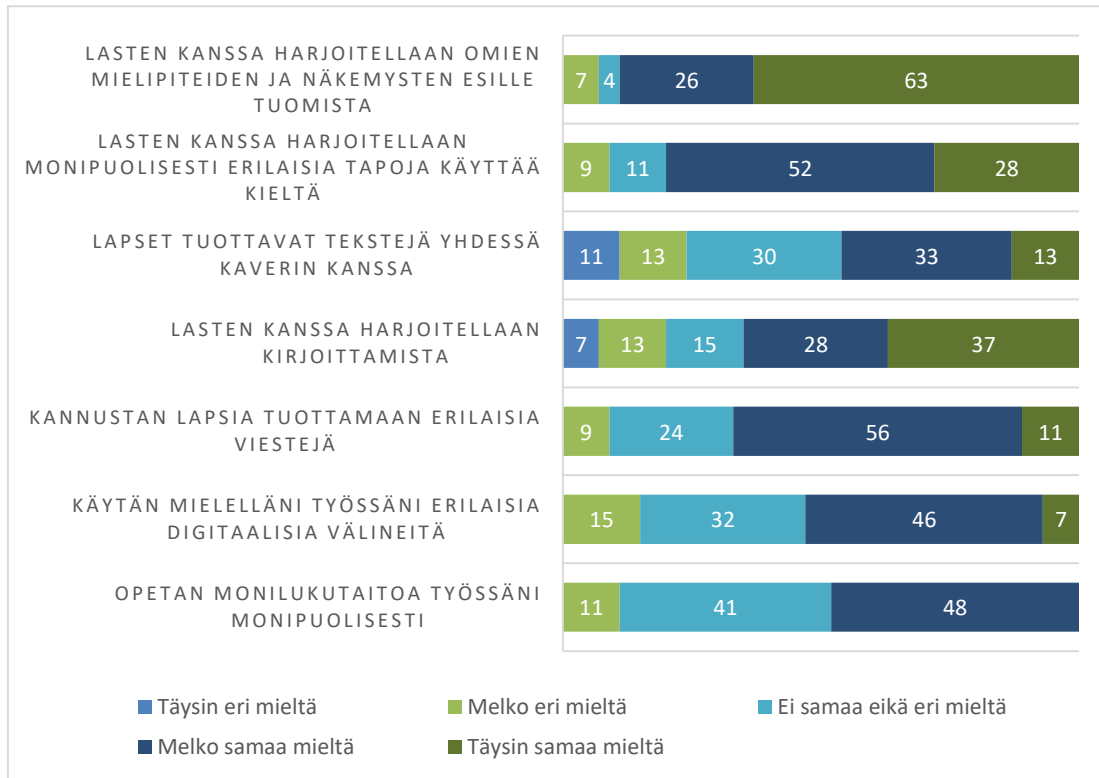
4.1 Monilukutaidon käsite

Tässä tutkimuksessa yhtenä näkökulmana oli selvittää varhaiskasvatuksen opettajien käsityksiä monilukutaidosta. Kyselyn mukaan monilukutaidon käsite oli tuttu 80 prosentille (N=37) vastaajista, mutta 17 prosenttia (N=8) vastaajista valitsi *en osaa sanoa* -vaihtoehdon. Epävarmuutta voi tuoda monilukutaidon käsitteen monimuotoisuus ja tarkan määrittämisen vaikeus. Tulosten pohjalta voi ajatella, että monilukutaidon käsite kaipaa vahvistusta.

4.2 Monilukutaito opetuksessa

Kyselyssä selvitettiin varhaiskasvatuksen opettajien omaan työhön ja opetukseen liittyviä näkemyksiä. Tätä kartoitettiin väittämillä, jotka koskivat vastaajien työtä ja opetusta. Tähän kysymykseen varhaiskasvatuksen opettajat vastasivat Likert-asteikolla, jonka avulla he saivat ilmaista asennettaan kyseiseen väittämään. Vastaajista 89 prosenttia (N=41) oli täysin tai melko samaa mieltä siitä, että lasten kanssa harjoitellaan omien mielipiteiden ja näkemysten esille tuomista. Tämä kertoo siitä, että lasten kanssa keskustellaan paljon ja varhaiskasvatuksen opettajat tarjoavat lapsille mahdollisuuksia ilmaista mielipiteitä ja näkemyksiä. Vastaajista 67 prosenttia (N=31) koki kannustavansa lapsia tuottamaan erilaisia viestejä vastaamalla täysin tai melko samaa mieltä. Yli puolet vastaajista olivat täysin tai melko samaa mieltä siitä, että käyttävät mielellään erilaisia digitaalisia välineitä työssään. Lähes puolet vastanneista

varhaiskasvatuksen opettajista oli melko samaa mieltä siitä, että opettaa monilukutaitoa monipuolisesti. 46 prosenttia (N=21) vastanneista oli täysin tai melko samaa mieltä siitä, että lapset tuottavat tekstejä yhdessä kaverin kanssa ja 30 prosenttia (N=14) ei ollut samaa eikä eri mieltä. Tämä saattaa kertoa siitä, että lasten kanssa tuotetaan vielä enemmän tekstejä yksin kuin yhdessä kaverin kanssa. Monilukutaidon oppimisessa keskeistä on yhteistoiminnallisuus ja tätä tulisi myös varhaiskasvatuksessa harjoitella

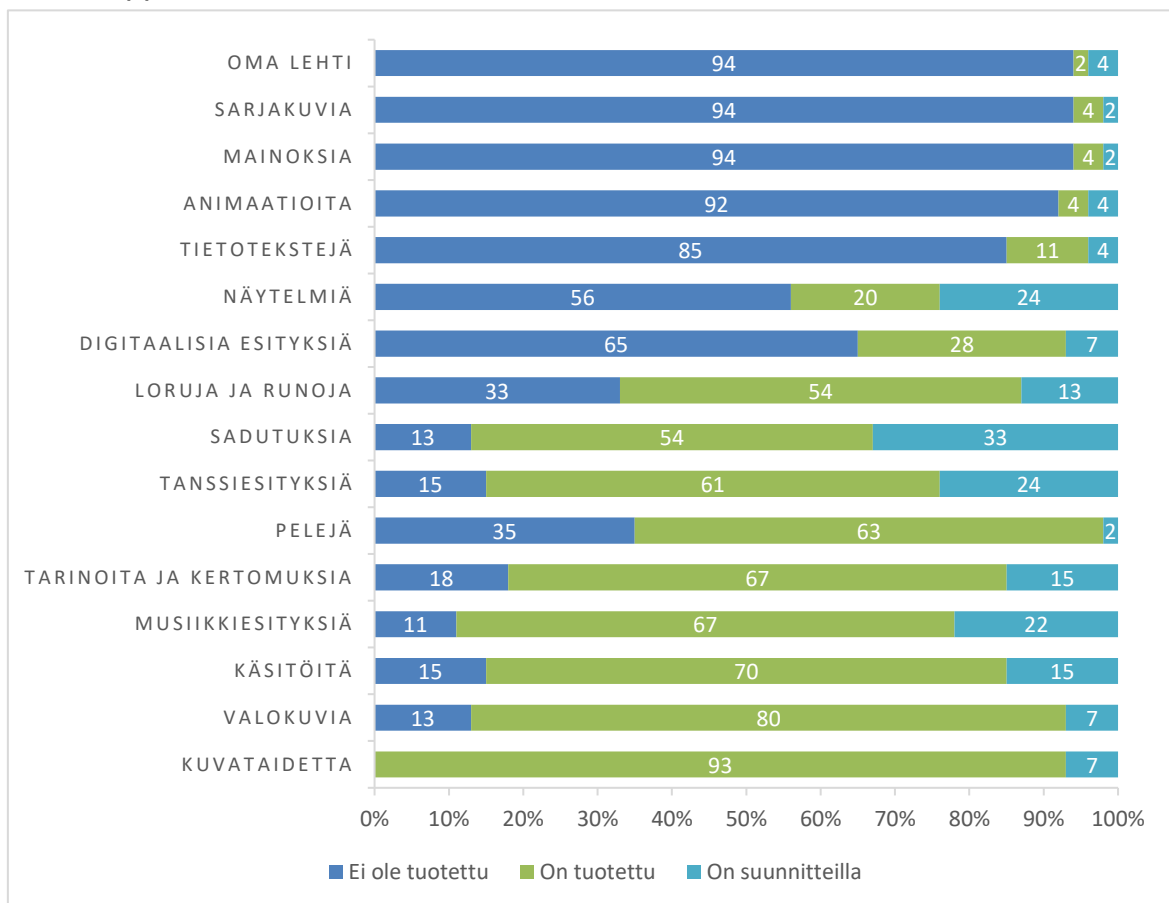
Kuvio 3. Vastaajien näkemykset siitä, miten väittämät sopivat heidän työhönsä/opetukseensa. Tulokset ilmoitettu prosentteina

4.3 Lasten kanssa tuotetut tekstit

Tutkimuksessa selvitettiin, minkälaisia tekstejä lapset varhaiskasvatuksessa tuottavat. Kyselyyn kohdennettu aika oli rajattu syksyyn 2020. Eniten lasten kanssa oli tuotettu kuvataidetta. Vastausten mukaan 93 prosenttia (N=42) oli tuottanut lasten kanssa kuvataidetta ja loput 7 prosenttia (N=4) olivat suunnitelleet tuottavansa. Kuvataiteen jälkeen eniten oli tuotettu valokuvia, käsitöitä, musiikkiesityksiä sekä tarinoita ja kertomuksia. Vähiten oli tuotettu omaa lehteä, sarjakuvia ja mainoksia, joihin vastaajista 94 prosenttia (N=43) oli

vastannut, että ei ole tuotettu. Pelejä oli lasten kanssa tuotettu 63 prosentissa (N=29) vastauksista. Peliön prosentuaalisen suuruuden vuoksi pelien tuottaminen oli ehkä ymmärretty pelaamiseksi, kun tarkoitus oli se, että lasten kanssa oli tuotettu omia pelejä.

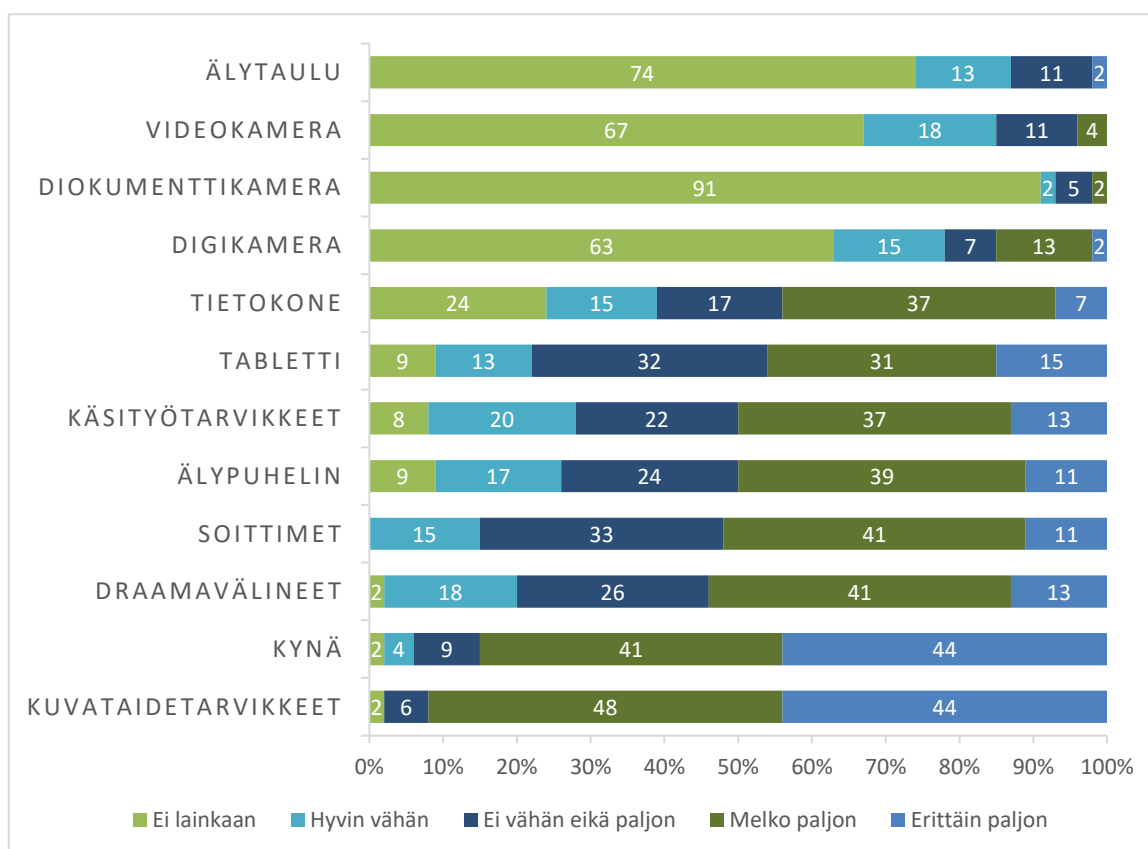
Kuviossa 4. on selvästi havaittavissa jakauma tuotetun ja suunnitteilla olevan sekä ei tuotetun välillä. Kyselyyn määritelty jakso, jota tutkimuksessa hyödynnettiin, oli lyhyt, koska syksyä oli takana vain muutama kuukausi. Vastauksista nousi kuitenkin esille se, että vaikka erilaisia tekstejä ei oltu vielä toteutettu, toteutusta oli kuitenkin suunniteltu. Vastausten perusteella tuotetuissa teksteissä ei ollut suurta eroa alle 3-vuotiaiden ja esiopetusikäisten lasten välillä. Sen sijaan vastauksista nousi esille se, että kaikilla lapsilla ei ollut tasavertaisia mahdollisuuksia saada harjoitella taitojaan monipuolisesti. Tämä nousi esille tuotettujen tekstien toteutuksessa, kun osa vastanneista varhaiskasvatuksen opettajista oli tuottanut erilaisia tekstejä lasten kanssa hyvin kattavasti ja osa kovin suppeasti.

KUVIO 4. Lasten kanssa tuotettuja tekstejä. Eniten tuotetut tekstit ovat kuviossa alimmaisena

4.4 Tekstien tuottamisessa käytetyt välineet

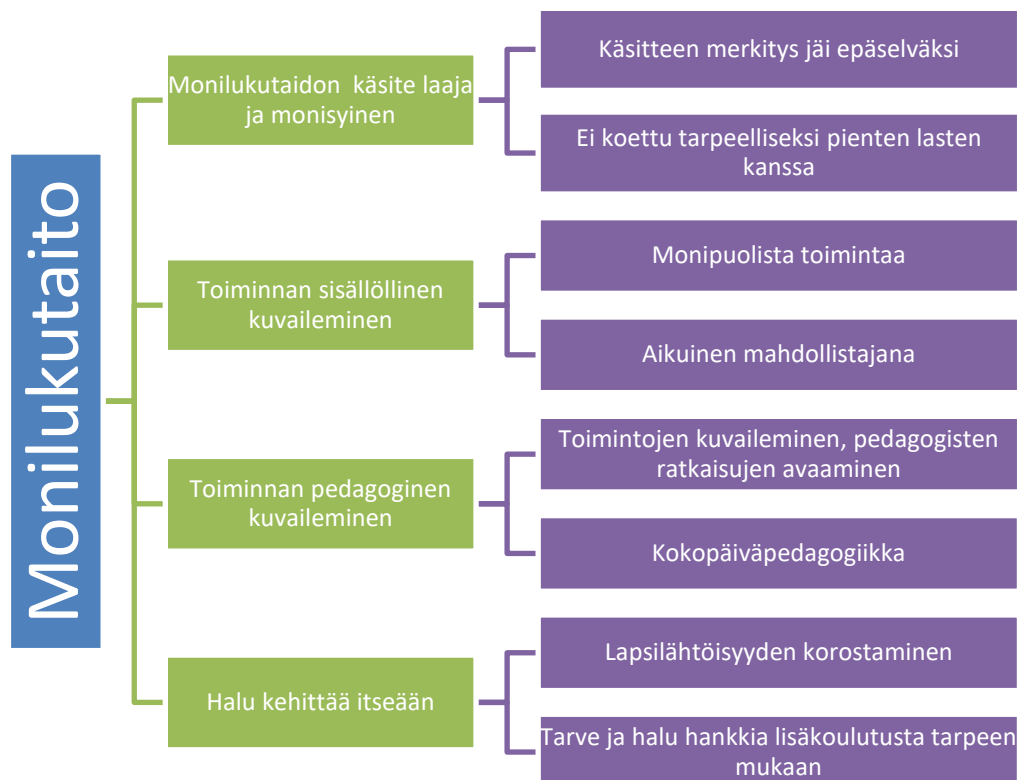
Kyselylomakkeessa kysyttiin opetuksessa käytetyistä välineistä syksyn 202 aikana. Kuviossa 4. on esitetty, minkälaisia välineitä kyselyyn vastaajat olivat tekstien tuottamisessa hyödyntäneet. Tulosten mukaan eniten käytetty väline oli kuvataidetarvikkeet, joita tekstien tuottamisessa vastaajista 92 prosenttia (N=42) ilmoitti käyttävänsä erittäin tai melko paljon. Toiseksi eniten käytetty väline oli kynä, jota vastaajista 85 prosenttia (N=39) ilmoitti käyttävänsä erittäin tai melko paljon. Vähiten tekstien tuottamiseen käytettiin dokumenttikameraa, johon vastaajista ilmoitti käyttävänsä vähän tai ei lainkaan 93 prosenttia (N=43). Toiseksi vähiten käytettiin älytaulua, jota 87 prosenttia (N=40) vastaajista ilmoitti käyttäneensä vähän tai ei lainkaan. On mahdollista, että varhaiskasvatuksen opettajilla on erilaisia välineitä käytettävissään.

Kuvio 5. Tekstien tuottamisessa käytettyjä välineitä. Kuvio on järjestetty siten, että melko tai erittäin paljon -prosenttiosuuksien mukaan eniten käytetyt välineet ovat alimpana

4.5 Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia monilukutaidon käyttämisestä opetuksessa

Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselylomakkeen avulla. Kyselylomake sisälsi suljettuja kysymyksiä sekä yhden avoimen kysymyksen. Suljetut kysymykset saattavat antaa yleistävän kuvan monilukutaidosta. Tutkimuksessa haluttiin kuitenkin saada esille myös opettajien omia kokemuksia monilukutaidon opettamisesta. Tähän haettiin vastausta avoimen kysymyksen *Kerro lopuksi omin sanoin, miten olet ottanut monilukutaidon huomioon opetuksessasi?* avulla. Avoimeen kysymykseen vastasi 46 vastaajasta 21 (N=21). Monilukutaitoon liittyvät kategoriat jäsentyivät aineiston analysoinnin ja tyypittelyn kautta. Analyysin tulos on ensin esitetty kuviona (kuvio 5), jonka jälkeen jokaisesta kategoriasta on kuvattu pääpiirteet ja esitetty muutamia sitaatteja avoimeen kysymykseen vastanneilta. Vastaajat on numeroitu ja kunkin vastaajan numero esitetty sitaattien yhteydessä.

Kuvio 6. Avoimen kysymyksen ”kerro lopuksi omin sanoin, miten olet ottanut monilukutaidon huomioon opetuksessasi?” perusteella muodostuneet monilukutaidon kategoriat (N=21)

Ensimmäisessä kategoriassa *"monilukutaidon käsite laaja ja monisyinen"* keskeistä on se, että käsite koettiin niin laajaksi ja monisyiseksi, että sen perimmäinen merkitys jäi epäselväksi. Monilukutaitoa ei koettu kovin tarpeelliseksi pienten lasten kanssa, koska heidän kanssaan opetellaan vielä aivan perustaitoja.

"Se on niin monisyinen juttu, että on vaikea eritellä. (V=10)"

Toisessa kategoriassa *"toiminnan sisällöllinen kuvaileminen"* kuvailtiin monipuolisesti erilaisia monilukutaitoon liittyviä sisältöjä. Lasten kanssa toteutettiin monipuolista toimintaa ja vuorovaikutus koettiin tärkeäksi. Aikuinen koettiin monilukutaidon suhteen mahdollistajaksi.

"Viikoittain tarinan kerronnan harjoittelua satujen, sadutuksen, musiikin ja kädentaitojen avulla. Vuorovaikutteista keskustelua arjen eri tilanteissa. Huumori tärkeä osa työtä. (V=21)"

Kolmannessa kategoriassa *"toiminnan pedagoginen kuvaileminen"* vastaajat kuvailivat pedagogisia valintojaan. Koettiin, että kokopäiväpedagogiikka oli tärkeä osa varhaiskasvatuksen toimintaa. Toimintatapojen kuvaileminen, pedagogisten ratkaisujen avaaminen ja toiminnan rikastuttaminen näkyivät vastauksissa.

"Arjen rakenteissa on kohtia, jolloin monilukutaidon erilaisia asioita tehdään ns. kokopäiväpedagogisesti esim. aina ruokailuun lähdeittäessä. (V=1)"

Neljännessä kategoriassa *"halu kehittää itseään"* tärkeäksi koettiin lapsilähtöisyys. Lasten toiveiden kuuleminen ja mielenkiinnon kohteiden huomioiminen toiminnan suunnittelemisessa. Esille nousi tarve ja halu hankkia lisäkoulutusta asioista, joista ei koettu olevan riittävästi tietoa. Tietojen ajan tasalla pitäminen ja päivittäminen koettiin tärkeäksi. Lapset nähtiin myös vastavuoroisesti aikuisten opettajina asioissa, joissa heiltä löytyi paremmat tiedot ja taidot.

"Vaihtelemalla ilmaisun keinoja, ettei oppiminen urautuisi samoihin välineisiin. Pyrkinyt kouluttautumaan, jos asiasta vähemmän tietoa. Kysellyt myös lapsilta, joista osa on taitavia digivälineiden käyttäjiä. (V=16)"

Avoimen kysymyksen vastauksista nousi esille se, miten monipuolisena ja tavoitteellisena toimintana monilukutaidon pedagogiikka näkyy varhaiskasvatuksessa. Monilukutaito on käsitteenä haastava sen moninaisen määrittelyn näkökulmasta ja tästä syystä sen siirtäminen käytäntöön vaatii kasvattajalta perehtymistä aiheeseen. Vaikka osa varhaiskasvatuksen opettajista oli epävarmoja monilukutaidon käsitteestä, vastauksista nousi esille se, että monet opettajat jäsensivät käsitteen monitahoisuudesta huolimatta ja hyödynsivät monilukutaitoa monipuolisesti opetuksessaan.

Kuljun, Kupiaisen ja Pienimäen (2020) raportissa tutkittiin luokanopettajien käsityksiä monilukutaidosta ja esille nousi samansuuntaisia näkökulmia, kuin tämänkin tutkimuksen aineistosta. Heidän tutkimusaineistonsa pohjalta oli muodostunut 5 orientaatiota. Osalla luokanopettajista oli epävarmuutta monilukutaidon käsitteestä ja he kokivat, että eivät hyödyntäneet monilukutaitoa opetuksessaan niin paljon kuin olisivat halunneet. Luokanopettajille toteutetussa tutkimuksessa nousi esiin itsevarmat luokanopettajat, jotka kokivat ottaneensa monilukutaidon aina huomioon opetuksessaan, ja monilukutaito oli vain uusi nimitys vanhoille asioille. Tällaista itsevarmuutta ei varhaiskasvatuksen opettajien vastauksista noussut esille, mutta vastauksista nousi esille se, että monilukutaitoa hyödynnettiin opetuksessa monipuolisesti ja varhaiskasvatussuunnitelman sisältöön oli tutustuttu. Luokanopettajien tutkimuksessa toteutettua pedagogiikkaa sekä opetuksen sisältöä ja opetettuja taitoja kuvailtiin monipuolisesti, kuten tämänkin tutkimuksen aineistossa. Monilukutaito nähtiin luonnollisena osana arkea ja täydennyskoulutus oli edistänyt monilukutaidon opetusta.

5 POHDINTA

Tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää monilukutaidon näkökulmasta lasten tekstien tuottamista varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksessa selvitettiin minkälaisia tekstejä lapset varhaiskasvatuksessa tuottavat ja miten varhaiskasvatuksen opettajat tekstien tuottamiseen ohjaavat. Lisäksi selvitettiin varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia monilukutaidon huomioimisesta opetuksessa.

Monilukutaitoa voidaan määritellä monesta eri näkökulmasta ja sen voidaan ajatella kätkevän sisälleen monenlaiset arjen taidot. Käsitteen laajuus ja kuvailu eräänlaisena sateenvarjo -käsitteenä tuovat monilukutaidon hahmottamiseen haastetta. Monilukutaito oli käsitteenä tuttu suurelle osalle kyselyyn vastanneista, mutta käsitteen monitahoisuus aiheutti epävarmuutta osalla vastaajista. Käsitteen määrittelemisessä apuna voisi toimia Kumpulaisen ym. (2018) ajatus siitä, että monilukutaitoa ei nähdä portaittain rakentuvana mekaanisena taitona tai taitojen kokonaisuutena, vaan se rakentuu yksilön ja ympäristön keskinäisessä vuorovaikutuksessa, osana jokaisen lapsen elämää. Tutkimusaineiston pohjalta muodostetut monilukutaidon kategoriat kuvastavat sitä, miten monin eri tavoin käsitettä ymmärretään ja lähestytään. Monet varhaiskasvatuksen opettajat olivat sisäistäneet monilukutaidon kattavasti ja huomioivat sen toiminnassaan sekä sisällöllisesti että pedagogisesti. Lasten oppimisessa hyödynnettiin kokonaisvaltaisuutta ja kaikkialla tapahtuvaa toimintaa, kuten Vasukin (2018) lasten oppimista kuvailee.

Tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksessa tuettiin lasten monilukutaidon kehittymistä ja lapsilla oli pääsääntöisesti monipuoliset mahdollisuudet tuottaa tekstejä erilaisia välineitä hyödyntäen. Varhaiskasvatuksen opettajat hyödynsivät monilukutaitoa opetuksessaan enimmäkseen monipuolisesti ja monilukutaidon pedagogiikka näkyi tavoitteellisena toimintana opetuksessa. Tutkimuksen perusteella taiteellinen ilmaisu kokonaisuutena näkyi vahvasti tuotetuissa teksteissä ja käytetyissä välineissä. Kuvataidetta tuotettiin tai tuottamista oli

suunniteltu jokaisen vastauksen perusteella ja kuvataidetarvikkeet olivat myös eniten käytetty väline. Varhaiskasvatuksessa taiteellinen ilmaisu voi olla monenlaista toimintaa, esimerkiksi kuvallista, musiikillista, tanssillista tai draamallista (Niinistö ym., 2006). Lasten kanssa tuotettuina teksteinä vahvasti esille nousivat käsityöt, musiikki- ja tanssiesitykset sekä käytettyinä välineinä draamavälineet, soittimet ja käsityötarvikkeet. Ruokosen ja Rusasen (2009) mukaan taide tarjoaa lapselle kielen, jonka avulla voi kertoa itselle merkityksellisistä asioista ja ilmaista kokemuksiaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Monilukutaidon pedagogiikka yhdistyy taiteellisen ilmaisun muotoihin ja mahdollistaa oppijan aktiivisen toimijuuden monin eri tavoin.

Lasten kanssa tuotetuissa teksteissä esiintyi suurta vaihtelevuutta erilaisten tekstien hyödyntämisessä. Osa varhaiskasvatuksen opettajista hyödynsi erilaisia tekstejä monipuolisesti ja oli toteuttanut erilaisia harvemmin tuotettuja tekstejä, kuten esimerkiksi tietotekstejä, animaatioita tai omaa lehteä. Jotkut opettajat olivat tuottaneet lasten kanssa ehkä niitä tutuimpia tekstejä, kuten kuvataidetta tai valokuvia, mutta vieraammat ja harvemmin käytetyt tekstit olivat jääneet lasten kanssa tuottamatta tai niiden tuottamista ei rohjettu kokeilla. Luukan (2013) mukaan lapsille tulee tarjota moninaisia mahdollisuuksia kieli- ja tekstitietoisuuden kehittämiseen sekä toimintaan monimuotoisissa tekstiympäristöissä. Vaikka tekstit ja tekstiympäristöt sekä käytetyt välineet voivat olla hyvin moninaisia, korostaa Mertala (2017) sitä, että monilukutaitoon sisältyy myös perinteisten lukutaitojen ylläpitäminen ja säilyttäminen. Tutkimuksessa nousi esille, että lapset olivat tuottaneet melko vähän tekstejä yhdessä kaverin kanssa. Tämä saattaa kertoa siitä, että parityöskentelyä ja yhteistoiminnallisuutta ei vielä hyödynnetä toiminnassa riittävästi.

Käsitteen hahmottamisen epävarmuuden ja käytännön toteutuksen vaihtelevuuden perusteella voidaan todeta, että varhaiskasvatuksen opettajat hyötyisivät täydennyskoulutuksesta, joka kohdistettaisiin uudenlaisen toimintakulttuurin omaksumiseen sekä monilukutaidon hyödyntämisen mahdollisuuksiin varhaiskasvatuksen arjessa. Keskeistä toimintakulttuurin muutoksessa on siirtyminen sisältöjen hallinnasta toiminnan ja käytäntöjen harjaannuttamiseen sekä yksinoppimisesta yhteistoiminnalliseen oppimiseen (Luukka, 2013; Sintonen & Kumpulainen, 2017). Täydennyskoulutuksen avulla lapsilla olisi tasa-arvoisemmat mahdollisuudet kasvaa ja kehittyä

monilukutaitoisiksi. Toivottavasti tämä tutkimus antoi näkökulmaa monilukutaidon käsitteen määrittelemiseen sekä siihen, miten monilukutaito ja tekstien tuottaminen voivat varhaiskasvatuksessa näyttäytyä.

Monilukutaitoa on tutkittu kansainvälisesti katsottuna paljon, mutta Suomessa varhaiskasvatukseen kohdistettua tutkimusta on tehty vähän. Tämän tutkimuksen lähtökohdat nousivat tutkimuksen vähäisyydestä, koska monilukutaitoon liitetystä tekstien tuottamisesta juuri varhaiskasvatuksessa ei aikaisempaa tutkimusta löytynyt. Lähtökohtana toimi myös halu tietää, mitä kaikkea monilukutaitoon liittyvä tekstien tuottaminen voi varhaiskasvatuksessa olla ja miten se näyttäytyy varhaiskasvatuksen opettajan työssä. Tutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa mahdollisimman luotettavaa sekä totuudenmukaista tietoa ja avata monilukutaitoa juuri varhaiskasvatuksen opettajan näkökulmasta. Lasten kanssa tuotettujen tekstien repertuaari on laaja ja monet erilaiset tekstit jäivät tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

Tutkimus oli otanta yhden kaupungin varhaiskasvatuksesta, ja tulokset saattaisivat näyttäytyä erilaisina toisessa kaupungissa tai laajempana otantana toteutettuna. Jos tutkimus toteutettaisiin uudelleen, tulos voisi olla erilainen. Tieto monilukutaidosta lisääntyy koko ajan ja tämä voisi muuttaa tuloksia. Kyselyn tarkastelu-aika oli rajattu syksyyn 2020 ja tätä aikaa pidemmällä tulokset olisivat voineet näyttäytyä erilaisina. Tähän tarkastelu-aikaan päädyttiin siksi, että vertailu eri ikäisten lasten kanssa toteutetusta toiminnasta mahdollistui. Jos aikaa olisi pidennetty, kyselyyn vastanneet varhaiskasvatuksen opettajat olisivat saattaneet vaihtaa ajanjakson sisällä lapsiryhmää ja vertailua iän mukaan ei olisi voitu tehdä.

Yksi luotettavuuden kriteeri on myös vahvistettavuus, jolloin voidaan tarkastella tuloksia vastaaviin tutkimuksiin. Tässä tutkimuksessa esille nousseet monilukutaidon kategoriat yhdistyivät vahvasti Kuljun, Kupiaisen ja Pienimäen (2020) tutkimuksessa esille nousseisiin monilukutaidon orientaatioihin, jotka jäsenyivät luokanopettajille toteutetun kyselyn pohjalta. Aineiston keruussa hyvästä tutkimusetiikasta huolehdittiin ja hyvää tieteellistä käytäntöä noudatettiin (Vilkka, 2007). Tutkimusluvut olivat kunnossa ja tutkittavien anonymiteetti säilyi koko tutkimuksen ajan. Kyselylomakkeen mukana tutkimukseen osallistuvat saivat tietoa tutkimuksen toteutuksesta sekä siitä, miten tietoja hyödynnetään ja käsitellään.

LÄHTEET

- Aerila, J-A. & Sarmavuori, K. (2010). Kuvakirjat ja sadut porttina kirjallisuuden maailmaan ja osana varhaiskasvatusta. Teoksessa R. Korhonen, M-L. Rönkko & J. Aerila (toim.). Pienet oppimassa. Kasvatuksellisia näkökulmia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. 31-44. Turun yliopisto.
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. (2014). Opetushallitus.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/muutosmaarays_esiopetus_oph_864_2017_1.pdf.
- Harmanen, M. & Hartikainen, M. (toim.). (2019). Monilukutaitoa oppimassa. Opetushallitus.
- Jyrkiäinen, A. & Koskinen-Sinisalo, K-L. (2015). Yhteisöllinen tekstintuottaminen kuuluu monilukutaitoon – yhdessä tekemisen pedagogiikkaa etsimässä. Teoksessa T. Kaartinen (toim.). Monilukutaito kaikki kaikessa. 77-98. Tampereen yliopiston normaalikoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201510082343>
- Kallionpää, O. (2014). Monilukutaidon opetus on ennen kaikkea uusien kirjoitustaitojen opetusta. Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 5(4).
<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2014/monilukutaidon-opetus-on-ennen-kaikkea-uusien-kirjoitustaitojen-opetusta>
- Kananen, J. (2011). Kvantti: Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karlsson, L. (2014). Sadutus. Avain osallisuuden toimintakulttuuriin. PS-kustannus.
- Kress, G. (2003). Literacy in new media age. Routledge.
- Kulju, P., Kupiainen, R. & Jyrkiäinen, A. (2018). Monilukutaidon pedagogiikan juurilla. Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 9(2).
<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-huhtikuu-2018/monilukutaidon-pedagogiikan-juurilla>

- Kulju, P., Kupiainen, R. & Pienimäki, M. (2020). Raportti luokanopettajien käsityksistä monilukutaidosta 2019. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisuja 2/2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1762-1>
- Kumpulainen, K., Sintonen, S., Vartiainen, J., Sairanen, H., Nordström, A., Byman, J. & Renlund, J. (2018). Kurittomat palaset. Monilukutaitoa opitaan ilolla. Helsingin yliopisto. <http://hdl.handle.net/10138/264091> (Luettu 07.12.2020)
- Kupiainen, R. & Sintonen, S. (2009). Medialukutaidot, osallisuus, kasvatus. Oy Yliopistokustannus.
- Kupiainen, R., Kulju, P. & Mäkinen, M. (2015). Mikä monilukutaito? Teoksessa T. Kaartinen (toim.). Monilukutaito kaikki kaikessa. 13-24. Tampereen yliopiston normaalikoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201509292320>
- Kupiainen, R. (2019). Monilukutaidon pedagogiikan lähtökohtia. Teoksessa M. Harmanen & M. Hartikainen (toim.). Monilukutaitoa oppimassa 22-31. Opetushallitus.
- Lerikkanen, M-K. (2006). Lukemaan oppiminen ja opettaminen esi- ja alkuopetuksessa. WSOY.
- Luukka, M-R. (2013). Opetussuunnitelmat uudistuvat: Tekstien lukijasta ja kirjoittajasta monilukutaituriksi. Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 4(5).
- Merisuo-Storm, T. (2010). Lapsen sukeutuvan luku- ja kirjoitustaidon kehittyminen. Teoksessa R. Korhonen, M-L. Rönkkö & J. Aerila (toim). Pienet oppimassa. Kasvatuksellisia näkökulmia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. 17-30. Turun yliopisto.
- Mertala, P. (2017). Näkökulmia monilukutaitoon: opettajuus ja situationaaliset lukutaidot. Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 8(6).
<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2017/nakokulmia-monilukutaitoon-opettajuus-ja-situationaaliset-lukutaidot>
- Mertala, P. (2018). Lost in translation? -Huomioita suomalaisten opetussuunnitelmien monilukutaito-käsitteen tutkimuksellisista ja pedagogisista haasteista. Media & Viestintä, 41(1). <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2018060725477>

- Mursula, T. & Tiainen, O. (2020). Lukemaan ja kirjoittamaan oppiminen havainnoiden ja vuorovaikutuksessa. Teoksessa T. Kyrönlampi, K. Mäkitalo & M. Uitto (toim.). Esi- ja alkuopetuksen käsikirja 75-92. PS-kustannus.
- Mustola, M. & Koivula, M. (2017). Monilukutaito. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen (toim.). Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. 314-322. Vastapaino.
- Mäkihonko, M. (2006). Luetun ymmärtämisen ja tuottavan kirjoittamisen kehittyminen alkuopetuksen aikana. Joensuun yliopisto.
- Niinistö, H., Ruhala, A., Henriksson, A. & Pentikäinen, L. (toim.). (2006). Mediamatkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. BTJ-kirjastopalvelu Oy.
- Palsa, L. & Ruokamo, H. (2015). Behind the concepts of multiliteracies and media literacy in the renewed Finnish core curriculum: a systematic literature review of peer-reviewed research. *Seminar.net*, 11(2).
<http://seminar.net/volume-11-issue-2-2015/245-behind-the-concepts-of-multiliteracies-and-media-literacy-in-the-renewed-finnish-core-curriculum-a-systematic-literature-review-of-peer-reviewed-research>
- Poikela, L. (2020). Kuuntelen sinua, sinä kuuntelet minua. Musiikillisia kohtaamisia taiteen keinoin. Teoksessa T. Kyrönlampi, K. Mäkitalo & M. Uitto (toim.). Esi- ja alkuopetuksen käsikirja. 155-176. PS-kustannus.
- Pääjoki, T. (2011). Lasten taiteellinen toimijuus. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. 109-121. PS-kustannus.
- Ruokonen, I. & Rusanen, S. (2009). Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvattajana. Teoksessa I. Ruokonen, S. Rusanen & A-L. Välimäki. (toim.). Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. 10-15. Opas 3.
- Rusanen, S., Kuusela, M., Rintakorpi, K. & Torkki, K. (2014). Musta tuntuu punaiselta. Kuvataiteellinen toiminta varhaisiässä. Lasten keskus.
- Räsänen, M. (2019). Monilukutaito – Laajasta kulttuurikäsitteestä laajaan tekstikäsitteeseen. Teoksessa M. Harmanen & M. Hartikainen (toim.). Monilukutaitoa oppimassa. 17-21. Opetushallitus.

- Sintonen, S. & Kumpulainen, K. (2017). Monilukutaito moninaisuutena, toimintana ja osallisuutena. Teoksessa R. Ruuskanen (toim.). Mitä tarkoittaa? Mediataide monilukutaidon lähteenä. 6-12. Av-arki.
[http://mediataidekasvattaa.fi/oppimateriaalit/mita-tarkoittaa/
The New London Group](http://mediataidekasvattaa.fi/oppimateriaalit/mita-tarkoittaa/The%20New%20London%20Group)
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi.
- The New London Group (1996). A Pedagogy of multiliteracies: Designing social futures. 60-92. Harvard Educational Review, 66(1).
- Valli, R. (2015). Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Ps-kustannus.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. (2018). Opetushallitus.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf
- Vartiainen, J. & Kumpulainen, K. (2019). Promoting young children's scientific literacy as a dynamic practice. Teoksessa K. Kumpulainen & J. Sefton-Green (toim.). Multiliteracies and Early Years innovation. Perspectives from Finland and Beyond. 77-94. Routledge.
- Vilka, H. (2007). Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITTEET

Liite 1: Kyselylomake

Hyvä varhaiskasvatuksen opettaja!

Monilukutaito on yksi laaja-alaisen osaamisen osa-alue sekä esiopetuksen opetussuunnitelman että varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Tässä kyselyssä kerätään tietoa siitä, minkälaisia tekstejä lasten kanssa tuotetaan sekä miten varhaiskasvatuksen opettajat lapsia tekstien tuottamiseen ohjaavat. Tämä kysely on osa kandidaatintutkielmaa ja varhaiskasvatuksen opintojani Tampereen yliopistossa. Kysely on tarkoitettu Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen opettajille. Vastaaminen tapahtuu anonyymisti ja kerättyä aineistoa käytetään ainoastaan tutkielmaani. Kiitos jo etukäteen vastauksista! Jokainen vastaus on ensiarvoisen tärkeä!

1. Oletko

- Nainen
- Mies
- Muu

2. Ikäsi?

- Alle 25
- 25-35
- 36-45
- 46-55
- yli 55

3. Työkokemuksesi vuosina?

- Alle 5
- 5-10
- 11-15
- yli 15

4. Koulutuksesi, jolla tämänhetkistä työtäsi teet?

- Kasvatustieteiden kandidaatti
- Sosionomi (AMK)
- Kasvatustieteiden maisteri
- Sosionomi (YAMK)
- Muu

5. Minkä ikäisten lasten kanssa työskentelet tällä hetkellä?

- Alle 3-vuotiaiden
- 3-5
- 5-6
- 6
- Muu

6. Työskenteletkö tällä hetkellä esiopetusikäisten lasten kanssa?

- Kyllä
- En

7. Onko käsite monilukutaito sinulle tuttu?

- Kyllä
- En osaa sanoa
- Ei

8. Mitä seuraavista teksteistä olet lasten kanssa tuottanut syksyn 2020 aikana?

Ei ole tuotettu On tuotettu On suunnitteilla

Sadutuksia	☐	☐	☐
Tarinoita ja kertomuksia	☐	☐	☐
Loruja ja runoja	☐	☐	☐
Valokuvia	☐	☐	☐
Pelejä	☐	☐	☐
Oma lehti	☐	☐	☐
Sarjakuvia	☐	☐	☐

Ei ole tuotettu On tuotettu On suunnitteilla

Animaatioita	☐	☐	☐
Digitaalisia esityksiä	☐	☐	☐
Mainoksia	☐	☐	☐
Tietotekstejä	☐	☐	☐
Tanssiesityksiä	☐	☐	☐
Musiikkiesityksiä	☐	☐	☐
Näytelmiä	☐	☐	☐
Käsitöitä	☐	☐	☐
Kuvataidetta	☐	☐	☐

9. Mitä seuraavista välineistä olet käyttänyt tekstien tuottamisen opetuksessa syksyn 2020 aikana?

	Ei lainkaan	Hyvin vähän	Ei vähän eikä paljon	Melko paljon	Erittäin paljon
Kynä	☐	☐	☐	☐	☐
Älypuhelin	☐	☐	☐	☐	☐
Digikamera	☐	☐	☐	☐	☐
Videokamera	☐	☐	☐	☐	☐
Tabletti	☐	☐	☐	☐	☐
Tietokone	☐	☐	☐	☐	☐
Älytaulu	☐	☐	☐	☐	☐
Dokumenttikamera	☐	☐	☐	☐	☐
Soittimet	☐	☐	☐	☐	☐
Draamavälineet, esim. roolivaatteet	☐	☐	☐	☐	☐
Käsityötarvikkeet	☐	☐	☐	☐	☐

	Ei lainkaan	Hyvin vähän	Ei vähän eikä paljon	Melko paljon	Erittäin paljon
Kuvataidetarvikkeet	☐	☐	☐	☐	☐

10. Miten seuraavat väittämät mielestäsi sopivat sinuun ja työhösi/opetukseesi?

	Täysin eri mieltä	Melko eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Melko samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Opetan monilukutaitoa työssäni monipuolisesti	☐	☐	☐	☐	☐
Käytän mielelläni työssäni erilaisia digitaalisia välineitä	☐	☐	☐	☐	☐
Kannustan lapsia tuottamaan erilaisia viestejä (esim. sanallisia, kuvallisia, puhuttuja, digitaalisia)	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten kanssa harjoitellaan kirjoittamista	☐	☐	☐	☐	☐
Lapset tuottavat tekstejä yhdessä kaverin kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten kanssa harjoitellaan monipuolisesti erilaisia tapoja käyttää kieltä (esim. erilaiset tekstit, kertominen, puheen vuorottelu, huumori)	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten kanssa harjoitellaan omien mielipiteiden ja näkemysten esille tuomista	☐	☐	☐	☐	☐

11. Kerro lopuksi omin sanoin, miten olet ottanut monilukutaidon huomioon opetuksessasi.